

УДК 796.011.3 – 057.87 (477)

Фішев С.О., Фішев Ю.О.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

У статті подано результати вивчення державної політики України в галузі фізичного виховання студентської молоді за роки незалежності. Проаналізовані основні нормативно-правові документи. Вказані принципи, на яких повинна будуватися система фізичного виховання студентства в Україні. Фішев С.О., Фішев Ю.О. Концептуальні засади фізичного виховання студентської молоді в Україні.

Ключові слова: фізичне виховання, студенти, концептуальні засади, державна політика.

Постановка проблеми. За роки незалежності у соціальній сфері України склалася тривожна ситуація, а саме, різко погіршилось здоров'я і фізична підготовленість студентської молоді. Це, насамперед, пов'язано з кризою національної системи фізичного виховання населення, яка не відповідає сучасним вимогам і міжнародним стандартам фізичної підготовленості людини. Основними причинами кризи є: знецінення соціального престижу здоров'я, фізичної культури і спорту; недооцінка у навчальних закладах усіх рівнів соціальної, оздоровчої та виховної ролі фізичної культури і спорту, залишковий принцип її фінансування тощо. Отже, виникла необхідність радикальної перебудови системи фізичного виховання підростаючого покоління, формування нової державної політики і вироблення концепції фізичного виховання молоді відповідно до соціальних і економічних змін, що відбуваються в Україні.

Як свідчать результати дослідження проблема фізичного виховання студентської молоді є предметом наукового пошуку багатьох дослідників і здійснюється за такими напрямками: оцінка рівня фізичної підготовленості і стану соматичного здоров'я студентів (І. Боднар, А. Козицька, Л. Пшенична, А. Помазан, Л. Храпко, та ін.), формування здорового способу життя у студентському середовищі (Г. Іванова, В. Лесик, В. Мартиненко, В. Сало, Л. Соколенко та ін.), фізкультурно-спортивні інтереси студентів (В. Бокурідзе, В. Вовк, О. Жданова, І. Карпюк, А. Кривенко та ін.), підвищення ефективності організації фізичного виховання студентів (О. Тимошенко, Л. Храпко, Л. Щербак та ін.), фізкультурно-оздоровча робота серед студентської молоді (В. Базильчук, І. Верблюдов, І. Демідова, Ю. Кулаков, І. Шеремет та ін.), деякі аспекти нормативно-правового регулювання відносин у сфері фізичної культури, зокрема, у ВНЗ (Ю. Мічуда, В. Огаренко, А. Скрипник та ін.), історичні аспекти розвитку системи фізичного виховання в Україні (Н. Борейко, М. Боришак, І. Гузенко, С. Домбровська, С. Степанюк та ін.), форми і засоби фізичного розвитку студентів (І. Карпюк, А. Кривенко, В. Куделко, І. Полещук та ін.) тощо. Але питання, яке повинно систематизувати усі ці аспекти, зокрема, концептуальні засади фізичного виховання студентської молоді, досі випадало з поля зору науковців [5, 6, 7, 8].

Зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Кафедра фізичного виховання №1 Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого".

Мета дослідження – на основі вивчення основних нормативно-правових документів проаналізувати концептуальні засади фізичного виховання студентської молоді, які були сформульовані за роки незалежності України.

Результати дослідження. Нормативно-правові акти, які складають правові підвалини організації і функціонування системи фізичного виховання студентства, можна класифікувати за чотирма групами: а) нормативно-правові акти, що регулюють загальні питання функціонування фізичної культури в Україні; б) нормативно-правові акти, які безпосередньо регулюють фізичне виховання у ВНЗ; в) нормативно-правові акти, які регулюють окремі аспекти фізичного виховання у ВНЗ; г) нормативно-правові акти, які регулюють функціонування системи освіти взагалі. Особлива роль серед них належить "Концепції фізичного виховання в системі освіти України" від 23.04.97 (прот. №7/6-18) і "Національній доктрині розвитку освіти", затвердженій Указом Президента України від 17.04.2002 року, №347 [2,6].

"Концепція фізичного виховання в системі освіти України" є основоположним програмним документом, що визначає державну політику в галузі фізичного виховання на період становлення національної системи освіти в Україні. Це основний керівний документ для практичної діяльності всіх органів, структур і осіб, що організують і здійснюють процес фізичного виховання. Концепція визначає об'єкт фізичного виховання, його ідеологічні, організаційно-педагогічні основи, програмне, нормативне, наукове, методичне, інформаційне, лінгвістичне, кадрове, матеріально-технічне і фінансове забезпечення, міжнародні зв'язки, систему управління. Концепція базується на Конституції України,

Законах України "Про освіту", "Про фізичну культуру і спорт" та інших законодавчих актах держави [1, 2].

Згідно концепції, фізичне виховання є обов'язковим та здійснюється в усіх ВНЗ України незалежно від форм власності. Об'єктами фізичного виховання є студенти вищих закладів освіти всіх рівнів акредитації. Особливої уваги, вказано в документі, потребують студенти, що навчаються і мешкають в зонах екологічного і радіаційного забруднення та інваліди, які мають фізичні і психічні вади.

Фізичне виховання у ВНЗ України повинно базуватися на принципах індивідуального та особистісного підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкого використання різноманітних засобів і форм фізичного вдосконалення, безперервності цього процесу, врахуванні регіональних умов тощо.

Організаційно-педагогічну основу фізичного виховання студентської молоді в системі освіти України складають предмет "Фізичне виховання". Він вводиться як обов'язковий у ВНЗ усіх типів і форм власності. Важливими формами фізичного виховання молоді є заняття в спортивних відділеннях.

Фізичне виховання молоді повинно здійснюватися відповідно до типової навчальної програми для ВНЗ. Робоча навчальна програма з дисципліни "Фізичне виховання" розробляється викладачами кафедр відповідного закладу. Обов'язковою умовою всіх програм є їх відповідальність державним вимогам до фізичного виховання і регламентація "Державними тестами і нормативами оцінки фізичної підготовленості населення України", які є критеріями його ефективності та якості.

Фізичне виховання студентської молоді повинно забезпечуватися необхідною кількістю підручників, навчальних посібників, дидактичних матеріалів, методичних розробок, пізнавальної і художньої літератури, наочних та технічних засобів навчання. Для викладачів також повинні видаватися нормативні, методичні і довідково-інформаційні збірники з питань фізкультурної освіти, фізичного виховання і спортивного тренування.

Органічною частиною національної системи фізичного виховання молоді, базовим елементом її вдосконалення та підвищення професійної підготовленості фахівців є наукові дослідження. У "Концепції фізичного виховання в системі освіти України" закріплені провідні напрями розвитку наукових досягнень з проблем фізичного виховання студентської молоді: 1) розробка концепції розвитку науки в галузі фізичного виховання і спорту; 2) розробка програмно-нормативних основ фізичного виховання студентської молоді з урахуванням впливу несприятливих екологічних факторів, що виникли внаслідок чорнобильської катастрофи.

Фізичне виховання молоді в усіх його формах передбачає високоефективне медичне обслуговування, що забезпечується органами охорони здоров'я і системою лікарсько-фізкультурних диспансерів. Їхні фахівці здійснюють безперервний лікарський контроль, ведуть лікарсько-педагогічне спостереження, організують диспансеризацію і розподіл студентської молоді за станом здоров'я на медичні групи.

Фізичне виховання у вищій школі здійснюється викладачами кафедр фізичного виховання. До проведення навчальних занять допускаються особи, які мають спеціальну фізкультурну освіту або відповідну фахову підготовку. Їхня кваліфікація підтверджується дипломом або сертифікатом, виданим державною установою, що має право на підготовку фахівців фізичної культури і спорту.

Важливою умовою ефективного функціонування системи фізичного виховання молоді повинна стати наявність у ВНЗ, незалежно від форм власності, сучасної матеріально-технічної бази: спортивні споруди, достатня кількість обладнання, інвентарю, технічних засобів для проведення фізкультурно-оздоровчих і спортивних заходів, тренажерної і комп'ютерної техніки тощо. Основними напрямками розвитку матеріально-технічної бази фізичного виховання у ВНЗ мають бути: будівництво комплексних спортивних споруд за сучасними проектами та архітектурними вимогами. Функціонування системи фізичного виховання студентської молоді потребує гарантованого нормативного фінансового забезпечення за рахунок державного, регіонального і місцевого бюджетів.

Організаційною основою всієї системи фізичного виховання і спортивного тренування молоді в Україні є структурні підрозділи Міністерства освіти України, що забезпечують фізичне виховання у ВНЗ [4].

У 2002 р. в Україні був розроблений інший концептуальний документ, а саме "Національна доктрина розвитку освіти" [3], затверджена Указом Президента України №347 від 17.04.2002 р. характерною принциповою ознакою поряд з оздоровленням молоді є гуманність, моральність і демократичність всіх учасників в навчально-виховному процесі фізичного виховання студентів в Україні. В ній наголошено, що держава разом із громадськістю сприяє збереженню здоров'я учасників навчально-виховного процесу, залученню їх до занять фізичною культурою і спортом, недопущенню будь-яких форм насильства в навчальних закладах, а також проведенню та впровадженню в практику результатів міжгалузевих наукових досліджень з проблем зміцнення здоров'я, організація медичної допомоги студентам, якісному медичному обслуговуванню працівників освіти, пропаганді здорового способу життя та вихованню культури поведінки молоді.

В усіх ланках системи освіти, зокрема у ВНЗ, шляхом використання засобів фізичного виховання та фізкультурно-оздоровчої роботи, закладаються основи для забезпечення і розвитку фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я кожного члена суспільства.

Для досягнення цієї мети необхідно забезпечити: комплексний підхід до гармонійного формування всіх складових здоров'я; удосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя і професійної діяльності на принципах, що забезпечують оздоровчу спрямованість та індивідуальність підходів; використання різноманітних форм рухової активності та інших засобів фізичного удосконалення.

Виконання зазначених завдань повинно сприяти досягненню істотного зниження захворюваності молоді, підвищенню рівня профілактичної роботи, стимулюванню у студентської молоді прагнення до здорового способу життя, зменшенню впливу шкідливих звичок на здоров'я молоді.

Фізичне виховання як невід'ємна складова вищої освіти повинна забезпечити можливість набуття кожною людиною необхідних науково-обґрунтованих знань про здоров'я і засоби його зміцнення, про шляхи і методи протидії хворобам, про методики досягнення високої працездатності та тривалої творчої активності. У системі освіти держава бере на себе забезпечення розвитку масового спорту як важливої складової виховання молоді.

Висновки:

1. Фізичне виховання молоді в незалежній Україні є пріоритетним напрямом державної соціальної політики і обов'язковою складовою системи освіти усіх рівнів.

2. У розроблених державою документах вирабатані концептуальні засади і механізми здійснення фізичного виховання у системі вищої освіти. Принципами, на яких повинна будуватися система фізичного виховання студентства в Україні є фізичне виховання у ВНЗ України, яке базується на принципах індивідуального та особистісного підходу, пріоритету оздоровчої спрямованості, широкому використанні різноманітних засобів і форм фізичного вдосконалення, безперервності цього процесу, врахуванню регіональних умов тощо.

Проведення подальшого дослідження планується в напрямку вивчення умов реалізації завдань фізичного виховання студентів у ВНЗ України.

Використані джерела

1. Закон України "Про фізичну культуру і спорт" від 24.12.1996 р.
2. Закон України "Про освіту" від 26.12.2002, ВВР, 2003. – №10-11.
3. Національна доктрина розвитку освіти (затверджена Указом №347 Президента України від 17.04.2002 р).
4. Положення про Комітет з фізичного виховання та спорту Міністерства освіти і науки України. Затверджено Наказ Міністерства освіти і науки України №491 від 02.07.2001р.
5. Мірошніченко Ю.М. Державна політика у галузі фізичної культури і спорту: стан, проблеми та перспективи розвитку / Мірошніченко Ю.М. // Державне управління та місцеве самоврядування : Тези V Міжнародного наукового конгресу, 26 лютого 2005 року. – Х., 2005. – С. 32-33.
6. Олейник М.О., Скрипник А.П. Правові основи організації та управління фізичною культурою, спортом і туризмом в Україні: Навч. посібник. – Вид. 3-є, перероблене та доповнене. – Харків: ХаДІФК, 2000. – 292 с.
7. Скрипник А.П. Фізичне виховання студентів – складова частина підготовки фахівців-юристів // Проблеми вищої юридичної освіти: Тези доповідей та наукових повідомлень науково-методичної конференції (м. Харків, 18-19 грудня 2001 р.). – Х., 2002. – С. 195-196.
8. Фішев С.О. Фізичне виховання студентської молоді в нормативно-правових актах, які регулюють загальні питання функціонування фізичної культури в Україні // Сучасні технології у сфері фізичного виховання, спорту та валеології: Зб. тез. міжн. (інтернет) наук. практ. конф.: – Х.: Акад. ВВ МВС України, 2007. – С. 99–101.

Fishev S.O., Fishev J.O.

THE CONCEPTUAL BASIS OF PHYSICAL EDUCATION STUDENTS IN UKRAINE

There are results of studying the state politic of Ukraine in brench of phisikal education students for independent years in this article. Analyzed the basic legal documents. The above principle on which to construct a system of physical education students in Ukraine. Fishev S.O., Fishev J.O. The conceptual basis of physical education students in Ukraine.

Key words: *phisikal education, students, state politic, consepthial.*

Стаття надійшла до редакції 17.09.2013 р.